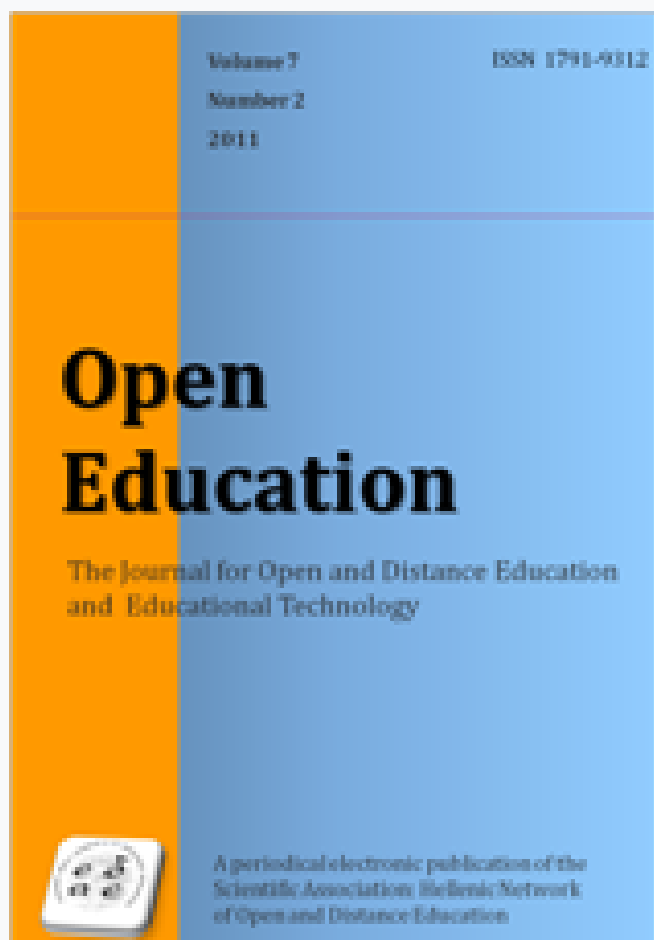

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 7, Αρ. 2 (2011)

Ανοικτή Εκπαίδευση

Ο ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή στην εκπόνηση και ολοκλήρωση της Διπλωματικής Εργασίας ως προς την συμβουλευτική, επικοινωνία και ενθάρρυνση των φοιτητών της ΘΕ ΕΚΠ65 στο ΕΑΠ

Ιωάννης Παυλάκης, Ειρήνη Γεωργιάδη

doi: [10.12681/jode.9776](https://doi.org/10.12681/jode.9776)

Βιβλιογραφική αναφορά:

**Ο ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή στην εκπόνηση και ολοκλήρωση της
Διπλωματικής Εργασίας ως προς την συμβουλευτική, επικοινωνία και
ενθάρρυνση των φοιτητών της ΘΕ ΕΚΠ65 στο ΕΑΠ.**

**The role of supervising professor in the development and completion of
Dissertation as for advisory, communication and encouragement of students of
ΕΚΠ65 in the Greek Open University**

Ιωάννης Παυλάκης
Καθηγητής Φυσικής Αγωγής
Απόφοιτος του μεταπτυχιακού
προγράμματος του ΕΑΠ
«Σπουδές στην Εκπαίδευση»
Πάτρα, Ελλάδα
ipaylaki@otenet.gr

Ειρήνη Γεωργιάδη
Δρ. Χημικός,
ΣΕΠ στη ΘΕ «Ανοικτή και
εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση»,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
Πάτρα, Ελλάδα
r.georgiadu@eap.gr

Abstract

In this work is presented a research that has aim the investigation of role of supervising professor, as for advisory, the encouragement and his communication with the students, in all the phases of development of dissertation in module ΕΚΡ65. For this investigation were realised bibliographic review and qualitative research with unstructured interviews from five supervising, the coordinator of and six graduates of postgraduate program "Master in Education". The results of research showed that in all the phases of development of dissertation in module ΕΚΡ65, the supervising professor provides also advices for the development and writing of dissertation and encourages the students so that they face the problems that they meet and they continue their effort. From the research it appears also that the students have the bigger need for advisory and communication in the initial stage that tries to determine the inquiring question and the subject of dissertation. Moreover, the research showed that supervising attends to maintain the communication with the student, using mainly the telephone and the e-mail. It is confirmed therefore that the supervising professor, constitutes for the student the supporting factor that leads to him completing his dissertation and to the acquisition of postgraduate title in module ΕΚΡ65 of HOU.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται μια έρευνα που έχει σκοπό την διερεύνηση του ρόλου του επιβλέποντα καθηγητή, ως προς τη συμβουλευτική, την ενθάρρυνση και την επικοινωνία του με τους φοιτητές, σε όλες τις φάσεις της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας στη ΘΕ ΕΚΠ65. Για τη διερεύνηση αυτή πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση και ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις από πέντε επιβλέποντες, τον συντονιστή της ΘΕ και έξι απόφοιτους του μεταπτυχιακού προγράμματος «Σπουδές στην Εκπαίδευση».

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι σε όλες τις φάσεις της εκπόνησης των ΔΕ στην ΘΕ ΕΚΠ65, ο επιβλέπων καθηγητής παρέχει συμβουλές για την εκπόνηση και τη συγγραφή της ΔΕ και ενθαρρύνει τους φοιτητές προκειμένου να

αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που συναντούν και να συνεχίσουν την προσπάθειά τους. Από την έρευνα φαίνεται επίσης ότι οι φοιτητές έχουν την μεγαλύτερη ανάγκη για συμβουλευτική και επικοινωνία στο αρχικό στάδιο που προσπαθούν να καθορίζουν το ερευνητικό ερώτημα και το θέμα της ΔΕ. Επιπλέον, η έρευνα έδειξε ότι ο επιβλέπων φροντίζει να διατηρεί επικοινωνία με το φοιτητή, χρησιμοποιώντας κυρίως το τηλέφωνο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Επιβεβαιώνεται λοιπόν ότι ο επιβλέπων καθηγητής, αποτελεί για τον φοιτητή τον υποστηρικτικό παράγοντα που τον οδηγεί στην ολοκλήρωση της ΔΕ και στην απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου ειδίκευσης στην ΘΕ ΕΚΠ65 του ΕΑΠ.

Λέξεις κλειδιά

Επιβλέπων Καθηγητής, Διπλωματική Εργασία, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ενθάρρυνση, επικοινωνία, συμβουλευτική.

Εισαγωγή

Οι φοιτητές του μεταπτυχιακού προγράμματος «Σπουδές στην εκπαίδευση» (ΕΚΠ) του ΕΑΠ, αφού ολοκληρώσουν επιτυχώς τις τέσσερις Θ.Ε., που προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών τους, για να αποκτήσουν τον μεταπτυχιακό τίτλο ειδίκευσης, υποχρεούνται στην εκπόνηση διπλωματικής εργασίας (ΔΕ). Οι φοιτητές συναντούν τεράστιες δυσκολίες από την αρχή της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας τους μέχρι την τελική παρουσίαση και υποστήριξη της στην επιτροπή κρίσης. Στις προσπάθειες τους, κατά την περίοδο εκπόνησης της ΔΕ, ο επιβλέπων καθηγητής προσφέρει την υποστήριξη του, όπως ο καθηγητής σύμβουλος κατά την περίοδο της φοίτησης τους στις ΘΕ.

Γενικά στην εκπαίδευση από απόσταση οι φοιτητές έχουν μεγάλη ανάγκη από την υποστήριξη του διδάσκοντα. Ο Race (1999) θεωρεί, ότι λίγοι φοιτητές της ΑεξΑΕ μπορούν να μελετούν στηριζόμενοι αποκλειστικά στις δικές τους δυνάμεις και οι Mills & Tait, (1996), Sander & Stevenson, (1998) και Tait (2000) υποστηρίζουν ότι λίγοι φοιτητές στην ΑεξΑΕ μπορούν να μελετούν μόνοι τους χωρίς την ανάγκη ανθρώπινης υποστήριξης. Η ανάγκη υποστήριξης γίνεται ακόμη μεγαλύτερη κατά την περίοδο της εκπόνησης της ΔΕ, εξαιτίας του γεγονότος ότι κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους δεν έχουν εκπονήσει εργασία παρόμοια σε βαθμό δυσκολίας, βάθος και εύρος έρευνας, έκταση και επιστημονική αρτιότητα.. Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας που θα ακολουθήσει να διερευνηθούν αρχικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές κατά τη διάρκεια εκπόνησης μιας διπλωματικής εργασίας και ο ρόλος που διαδραματίζει ο επιβλέπων καθηγητής στην ολοκλήρωση της εργασίας. Στη συνέχεια θα διερευνηθεί ο ρόλος αυτός από τις απόψεις των αποφοίτων φοιτητών και των επιβλεπόντων της ΘΕ ΕΚΠ65 του ΕΑΠ.

Η σημαντικότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο γεγονός ότι διερευνά το ρόλο του επιβλέποντα διπλωματικές εργασίες στην εκπαίδευση από απόσταση, για τον οποίο δεν βρέθηκαν πολλές ερευνητικές εργασίες και όχι το ρόλο του Καθηγητή-Συμβούλου, για τον οποίο έχουν διεξαχθεί πλήθος ποσοτικών και ποιοτικών ερευνών.

Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

1. Δυσκολίες στην εκπόνηση διπλωματικών εργασιών στη ΘΕ ΕΚΠ65

Οι φοιτητές εμφανίζονται, συνήθως, ανέτοιμοι και ανυποψίαστοι για το εύρος και βάθος της αναζήτησης που πρέπει να πραγματοποιηθεί, επειδή πιστεύουν ότι η ΔΕ είναι μια γραπτή εργασία σαν αυτή που εκπονούν στα πλαίσια μιας ΘΕ, αλλά μεγαλύτερης έκτασης (Γεωργιάδη, 2008)

Αυτό όμως δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα. Ο Λιοναράκης (2008), εντοπίζοντας τις δυσκολίες των φοιτητών ανάλογα με τη φάση εξέλιξης της εκπόνησης της ΔΕ, αναφέρει ότι κατά κύριο λόγο εμφανίζονται:

- **Στην επιλογή του θέματος και τον καθορισμό του ερευνητικού προβλήματος**

Η πρώτη και μία από τις σημαντικότερες δυσκολίες στην εκπόνηση της ΔΕ, παρουσιάζεται στο αρχικό στάδιο της προετοιμασίας. Η δυσκολία αυτή ευρίσκεται στην επιλογή του θέματος και τη διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος της ΔΕ (Γεωργιάδη, 2008). Όπως υποστηρίζει ο Μαυροειδής (2008) για τον εντοπισμό του ερευνητικού προβλήματος της ΔΕ, θα πρέπει να αφιερώνεται αρκετός χρόνος στη βιβλιογραφική επισκόπηση για τον εντοπισμό του πλαισίου έρευνας με βάση την υπάρχουσα γνώση. Συνυπολογίζοντας ότι το έντυπο Α, που υποβάλλουν αρχικά οι φοιτητές, περιέχει προτάσεις θεμάτων για τρεις ΘΕ, ο χρόνος που απαιτείται για τη βιβλιογραφική επισκόπηση πολλαπλασιάζεται. Αν ληφθεί υπόψη, ότι την περίοδο αυτή δεν έχουν ορισθεί οι επιβλέποντες καθηγητές, για να υποστηρίξουν το φοιτητή στη βιβλιογραφική αναζήτηση, τότε η δυσκολία να ορίσει ο φοιτητής με σαφήνεια το θέμα της ΔΕ, στηριγμένο πάνω σε σωστές θεωρητικές αρχές, είναι μεγαλύτερη. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτή η αρχική επιλογή θέματος δεν είναι σαφής και γι αυτό διαφέρει από την τελική πρόταση που υποβάλλεται με το έντυπο Β (Γεωργιάδη, 2008). Οι φοιτητές οδηγούνται σε λανθασμένη επιλογή θέματος και εξαιτίας του γεγονότος ότι επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε θέματα της ειδικότητάς τους. Στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές στην Εκπαίδευση» υπάρχουν φοιτητές από διάφορα επιστημονικά πεδία, με αποτέλεσμα να επιθυμούν να εκπονήσουν ΔΕ σε θεματικά πεδία της ειδικότητάς τους, οι οποίες όμως ελάχιστα προσφέρουν στο πεδίο της συγκεκριμένης ΘΕ.

- **Στην επισκόπηση της βιβλιογραφίας**

Οι περισσότεροι φοιτητές, όταν θα πρέπει να υποβάλουν πρόταση για το θέμα της ΔΕ, δεν έχουν ούτε το χρόνο αλλά ούτε και τις γνώσεις να διερευνήσουν σωστά τη διεθνή κυρίως βιβλιογραφία. Επίσης όπως επισημαίνει ο Λιοναράκης (2008), η έλλειψη εξοικείωσης με τον ηλεκτρονικό τρόπο αναζήτησης βιβλιογραφίας, οδηγούν σε βιβλιογραφική ανασκόπηση μόνο από έντυπες πηγές και αρκετές φορές η ελλιπής γνώση της Αγγλικής γλώσσας κάνει ακόμη δυσκολότερη την βιβλιογραφική διερεύνηση.

- **Στη διαχείριση του χρόνου και την τήρηση του χρονοδιαγράμματος**

Οι φοιτητές υπερεκτιμούν τα χρονικά περιθώρια που θεωρούν ότι έχουν για να ολοκληρώσουν τη βιβλιογραφική επισκόπηση, την έρευνα και τη συγγραφή της ΔΕ. Σε αρκετές περιπτώσεις οι φοιτητές συνειδητοποιούν τον Ιανουάριο, που υποχρεούνται να υποβάλουν την ενδιάμεση έκθεση, ότι τα χρονικά περιθώρια μέχρι το Μάιο, που πρέπει να παραδώσουν την ΔΕ, είναι μικρά (Λιοναράκης 2008). Έτσι πιεσμένοι από το άγχος του χρόνου, οδηγούνται σε βιαστικές ενέργειες όπως για

παράδειγμα να συνθέσουν ερωτηματολόγια που δεν έχουν στηριχθεί σε εκτενή βιβλιογραφική αναζήτηση, γεγονός που δυσκολεύει την επαλήθευση των ερευνητικών τους υποθέσεων.

▪ **Στην επιλογή του ερευνητικού εργαλείου**

Σύμφωνα με το Λιοναράκη (2008), μια λανθασμένη αντίληψη, που επικρατεί ανάμεσα στους φοιτητές που πρόκειται να επιλέξουν το ερευνητικό εργαλείο για την ερευνά τους, είναι ότι το μοναδικό εργαλείο έρευνας είναι το ερωτηματολόγιο και κατ' επέκταση η ποσοτική έρευνα. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε επαναλήψεις και έλλειψη πρωτοτυπίας στις εκπονούμενες ΔΕ.

Οι πιο πάνω δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές στην εκπόνηση της ΔΕ οδηγούν αρκετούς σε απογοήτευση και αποτυχία, τουλάχιστον την πρώτη φορά. Σε περίπτωση δεύτερης αποτυχημένης κρίσης της ΔΕ από την αρμόδια επιτροπή, ο φοιτητής δεν παίρνει το μεταπτυχιακό τίτλο ειδίκευσης από το ΕΑΠ.

Για την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των παραπάνω δυσκολιών, που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές κατά την εκπόνηση της ΔΕ τους, αλλά και τον εναρμονισμό όλων των εμπλεκομένων (ΕΑΠ, επιτροπή αξιολόγησης, επιβλέποντες καθηγητές, φοιτητές) με τη διαδικασία αυτή, δημιουργείται η ανάγκη προσδιορισμού προδιαγραφών ποιότητας στην προετοιμασία, το σχεδιασμό και την υλοποίηση των ΔΕ στην ΘΕ ΕΚΠ65 του ΕΑΠ. Ο Λιοναράκης (2007) προσδιορίζοντας κάποιες ενιαίες προδιαγραφές σε επίπεδο Μεταπτυχιακής εργασίας θεωρεί, ότι η ΜΔΕ στην ΑεξΑΕ, θα πρέπει να αποτελείται από δύο μέρη:

1. **Την βιβλιογραφική επισκόπηση** που εμπεριέχει βιβλιογραφική διερεύνηση σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων, βιβλία, δημοσιευμένες έρευνες στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο κ.α. και
2. **την επαλήθευσή της** που εμπεριέχει την διερεύνηση της εγκυρότητας, τον έλεγχο των αποτελεσμάτων της επισκόπησης με διεξαγωγή έρευνας.

Θέτει δε ως επιπλέον **κριτήρια ποιότητας** της ΔΕ:

- ✓ Την πρωτοτυπία και το πρωτόγνωρο του θέματος, καθώς επίσης και την εμφανή απόδειξη της συστηματικής εργασίας του ερευνητή.
- ✓ Την αυθεντικότητα της εργασίας και τον σεβασμό της πνευματικής ιδιοκτησίας από τον συντάκτη με τη σωστή χρήση βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών.
- ✓ Η δυνατότητα παρουσίασης και υποστήριξης της μεθοδολογίας της έρευνας της ΔΕ
- ✓ Η πιθανή δημοσίευση της σε έγκριτο περιοδικό ή συνέδριο.

Έτσι οι φοιτητές της ΘΕ ΕΚΠ65, για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της εκπόνησης ΔΕ θα πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες (Γεωργιάδη, 2008):

- ✓ στον προσδιορισμό ερευνητικών προβλημάτων,
- ✓ στη χρήση ερευνητικών μεθόδων,
- ✓ στην ορθή και πλήρη παρουσίαση των ερευνητικών δεδομένων και αποτελεσμάτων
- ✓ και στην υπόδειξη κατευθύνσεων για περαιτέρω μελέτη και έρευνα από μελλοντικούς φοιτητές.

Αρωγός στην προσπάθεια του φοιτητή να ξεπεράσει τις παραπάνω δυσκολίες, προκειμένου να ολοκληρώσει τη ΔΕ είναι ο επιβλέπων καθηγητής.

2. Ο επιβλέπων καθηγητής και οι υποχρεώσεις του

Στην φάση της εκπόνησης της ΔΕ, σε όλα τα μεταπτυχιακά προγράμματα ειδίκευσης, τον φοιτητή επιβλέπει κάποιος υπεύθυνος καθηγητής. Αυτός μπορεί να είναι είτε μέλος ΔΕΠ ή διδάσκων του Τμήματος, είτε εξωτερικός συνεργάτης του Τμήματος αναγνωρισμένης ερευνητικής εμπειρίας με συνάφεια προς το αντικείμενο της ΔΕ. Η διαδικασία ορισμού του επιβλέποντα καθηγητή για τους φοιτητές αυτούς, δεν είναι η ίδια σε όλα τα εξ αποστάσεως ιδρύματα.

Στο ΕΑΠ ο Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος συνθέτει ομάδες συγγενών θεμάτων και προτείνει επιβλέποντα καθηγητή, για καθεμία από αυτές. Σε άλλα ΑεξΑΕ πανεπιστήμια, όπως για παράδειγμα του Cape Town (UCT), όπως αναφέρεται στον κανονισμό του, ο επιβλέπων επιλέγεται από τον ίδιο τον φοιτητή. Στο Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (OU/UK), όπως αναφέρεται στο ειδικό έντυπο A867 του μεταπτυχιακού προγράμματος «MA in Classical studies» για ζητήματα που αφορούν την ΔΕ, ο φοιτητής στις αρχές Φεβρουαρίου ενημερώνεται από το ίδρυμα ποιος ή ποια θα είναι ο/η επιβλέπων, που το ίδρυμα του έχει ορίσει.

Ο επιβλέπων ΔΕ στα μεταπτυχιακά προγράμματα του ΕΑΠ αναλαμβάνει κάποιες ιδιαίτερες υποχρεώσεις απέναντι στο ίδρυμα και τον φοιτητή, οι οποίες καθορίζονται από Γενικό κανονισμό εκπόνησης μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών, που ευρίσκεται στο διαδικτυακό χώρο του ιδρύματος.

Σε εξ αποστάσεως ιδρύματα του εξωτερικού, όπως του University of Cape Town (UCT), οι υποχρεώσεις του επιβλέποντα καθηγητή επισημοποιούνται με την υπογραφή μνημονίου συμφωνίας μεταξύ φοιτητή και επιβλέποντα, στο οποίο αναφέρονται οι υποχρεώσεις του στην επίβλεψη της ΔΕ, καθώς και το τι μπορεί να προσμένει από την επίβλεψη ο φοιτητής. Μεταξύ των άλλων αναφέρεται ότι ο επιβλέπων:

- ✓ θα συνεδριάζει τακτικά με το φοιτητή, για να συζητούν την πρόοδο του ερευνητικού έργου
- ✓ θα διατυπώνει τις παρατηρήσεις του σχετικά με το υλικό που υποβάλει ο φοιτητής.
- ✓ θα παρέχει υποστήριξη και συμβουλές στον φοιτητή, που προέρχονται από την εμπειρία και τεχνογνωσία του.
- ✓ θα παρέχει τη γενική υποστήριξη - ενθάρρυνση που θα χρειαστεί, επειδή τα ερευνητικά έργα είναι χρονοβόρα και έχουν απαιτητικές δεσμεύσεις
- ✓ θα παρέχει σχόλια με γραπτές παρατηρήσεις και εποικοδομητική κριτική στο φοιτητή έγκαιρα.

Στα καθήκοντα που ανατίθενται στον επιβλέποντα καθηγητή στο OU/UK περιλαμβάνονται:

- ✓ Η βοήθεια που πρέπει να προσφέρει στο φοιτητή να προσδιορίσει το θέμα της ΔΕ του
- ✓ Η αξιολόγηση των πέντε εργασιών που πρόκειται να εκπονήσει ο φοιτητής, που θα αποτελούν τμήματα της ΔΕ του.
- ✓ Η προγραμματισμένες τακτικές επαφές συνεδριάσεις με τους φοιτητές, για να συζητήσουν ζητήματα της ΔΕ τους.

Είναι λοιπόν προφανές από τα παραπάνω ότι ο επιβλέπων καθηγητής αναλαμβάνει συμβουλευτικό ρόλο στα στάδια που ο φοιτητής χρειάζεται υποστήριξη και την υποχρέωση για τακτική επικοινωνία μαζί του.

3. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών και ο ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή

3.1. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών που εκπονούν ΔΕ

Η διαδικασία της εκπόνησης της ΔΕ, αποτελεί για το φοιτητή φυσική συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας των ΘΕ, αλλά σε ένα αντικείμενο με περισσότερες απαιτήσεις. Η έλλειψη σχετικής εμπειρίας σε παρόμοια διαδικασία δημιουργεί επιπρόσθετη ανάγκη υποστήριξης από τον επιβλέποντα. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες, που επικρατούν την περίοδο της εκπόνησης μιας ΔΕ, είναι διαφορετικές από αυτές που επικρατούν κατά την περίοδο παρακολούθησης μιας ΘΕ και αυτό δίνει στη ΔΕ μια ξεχωριστή βαρύτητα. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο της εκπόνησης της διπλωματικής του εργασίας δεν υπάρχουν:

- Οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις, οι οποίες είναι πηγές ανατροφοδότησης και ενθάρρυνσης και ευκαιρία για διαζώσης επικοινωνία με το καθηγητή σύμβουλο. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών λύνονται αρκετά ερωτήματα που δημιουργούνται από τη μελέτη και υπάρχει ευκαιρία για εκτόνωση του άγχους, σχετικά με την πορεία εξέλιξης των σπουδών (Αθανασούλα-Ρέππα, 2003).
- Οι συμφοιτητές, με τους οποίους ο φοιτητής οδηγείται μέσω συζητήσεων και συνεργατικών ασκήσεων στην ευρετική πορεία προς τη γνώση. Με τους συμφοιτητές του επίσης, συζητώντας θέματα σχετικά με τη φοίτηση τους, ενθαρρύνεται και μειώνεται έτσι η ένταση του άγχους του.

Άρα η μοναχική πορεία που διανύει ο φοιτητής στην εκπαίδευση από απόσταση, φαίνεται ότι στην τελική της φάση, που είναι η περίοδος εκπόνησης της ΔΕ γίνεται περισσότερο έντονη. Υπάρχει μόνο ο επιβλέπων καθηγητής, ο οποίος θα αναλάβει να καλύψει την απουσία των παραπάνω σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της ΔΕ.

Ανάγκες για υποστήριξη δημιουργούνται και σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιήσει ο φοιτητής για τη ΔΕ του. Κατά τη διάρκεια της φοίτησης του το εκπαιδευτικό υλικό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, είναι καθορισμένο και διανέμεται στους φοιτητές από την αρχή του ακαδημαϊκού έτους και έχουν την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν με αυτό ρυθμίζοντας οι ίδιοι τον χρόνο και το ρυθμό. Οι υποχρεωτικές γραπτές εργασίες που θα εκπονήσει ο φοιτητής, κατά την περίοδο της φοίτησης του στην ΘΕ, σχετίζονται με τη μελέτη ορισμένων κεφαλαίων και έχουν σκοπό να αξιολογήσουν αν έχει εμπεδώσει την συγκεκριμένη ύλη. Η ύλη, όμως που θα πρέπει να μελετήσει ο φοιτητής για τις ανάγκες της ΔΕ του, δεν είναι συγκεκριμένη και εξαρτάται από το θέμα και την μεθοδολογία που θα ακολουθήσει. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τα στενά χρονικά περιθώρια που του δίδονται να εκπονήσει τη ΔΕ, δημιουργούν άγχος και προβληματισμό με αποτέλεσμα η ανάγκη για επικοινωνία και υποστήριξη από τον επιβλέποντα να είναι έντονη.

Οι Moisiewicz & Spillett (2004), αναφέρουν ότι οι σπουδαστές για την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας τους, αντιμετωπίζουν κοινά προσωπικά εμπόδια, όπως αδυναμία στην έκφραση του γραπτού λόγου, απώλεια ενδιαφέροντος, αίσθημα απομόνωσης, τελειομανία και αναβλητικότητα. Στο δικτυακό τόπο του πανεπιστημίου North Carolina at Chapel Hill αναφέρεται, ότι για τους μεταπτυχιακούς σπουδαστές οι λόγοι που αποτελούν εμπόδια και οδηγούν στη μη ολοκλήρωση των διπλωματικών εργασιών τους είναι ότι:

- το να γράψει κανείς μια διπλωματική εργασία αποτελεί μια εντελώς νέα εμπειρία. Η ΔΕ είναι το ακαδημαϊκό έργο που σηματοδοτεί τη μετάβαση από τον σπουδαστή στο λόγιο.

- το γράψιμο μιας διπλωματικής εργασίας είναι μια εξ ορισμού ανεξάρτητη αυτό-κατευθυνόμενη διαδικασία.
- η διπλωματική εργασία σηματοδοτεί επίσης τη μετάβαση από το σπουδαστή στον ερευνητή και η διαδικασία αυτή συνοδεύεται από άγχος για το αποτέλεσμα.

Στην περίπτωση της ΘΕ ΕΚΠ65 του ΕΑΠ, προκειμένου να υποστηριχθούν οι φοιτητές στην εκπόνηση της ΔΕ, ο συντονιστής της ΘΕ, σε συνεργασία με την ομάδα διδακτικού προσωπικού της διοργανώνουν κάθε ακαδημαϊκό έτος σεμινάρια με θέμα «*Θεωρία Εφαρμογής και έρευνας για την ΑεξΑΕ.*» Τα σεμινάρια αυτά αποτελούν σημαντική πηγή υποστήριξης των εκπαιδευτικών αναγκών που έχει ο φοιτητής κατά την περίοδο αυτή.

3.2. Ο Συμβουλευτικός ρόλος του επιβλέποντα

Ο ρόλος του επιβλέποντα αρχίζει με τη υποστήριξή του για τη σωστή επιλογή του θέματος της ΔΕ. Ο Kritsonis (2008) προτρέπει τους επιβλέποντες να βοηθούν το φοιτητή να προσδιορίσει το θέμα της ΔΕ και να τον ενθαρρύνουν να τους πει τι θα ήθελε να κάνει στην εργασία του.

Εφόσον προσδιοριστεί το θέμα της ΔΕ, ο επιβλέπων θα πρέπει να συμβουλευθεί στο φοιτητή για τον τρόπο και τις πηγές που θα ανατρέξει, για τη βιβλιογραφική επισκόπηση. Η βοήθεια αυτή είναι απαραίτητη, επειδή συνήθως ο φοιτητής έχει ελάχιστη αντίστοιχη εμπειρία.

Σύμφωνα με τους Moisiewicz & Spillett (2004), τα δυο συνήθη εμπόδια που συναντούν οι φοιτητές κατά την εκπόνηση της ΔΕ, είναι η δυσκολία στο σωστό γραπτό λόγο και η αναβλητικότητα. Στην αντιμετώπιση των εμποδίων αυτών η υποστήριξη του επιβλέποντα φαίνεται ότι παίζει σημαντικό ρόλο. Στο ΕΑΠ, ο επιβλέπων καθηγητής, αναλαμβάνει να βοηθήσει το φοιτητή να σχεδιάσει ένα ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα διεξαγωγής της έρευνας, εναρμονισμένο με τις προθεσμίες που ορίζονται από ίδρυμα και να παρακολουθεί την τήρησή του. Η Gray (2005), στην πρώτη από τα δώδεκα συμβουλές που δίνει στους επιβλέποντες, είναι να τους προτρέπει προκειμένου να βελτιώσουν την ικανότητα των φοιτητών τους στο γραπτό λόγο και να αντιμετωπίσουν την αναβλητικότητα, να ζητούν από τους φοιτητές τους να γράφουν 15 έως 30 λεπτά ημερησίως. Οι Βεργίδης & Παναγιωτακόπουλος (2003) διερευνώντας τα αίτια διακοπής της φοίτησης στο πρόγραμμα «Σπουδές στην Εκπαίδευση», εντόπισαν ως δεύτερη αιτία διακοπής των σπουδών τη λανθασμένη εκτίμηση του διαθέσιμου χρόνου για μελέτη και την υποεκτίμηση της προσπάθειας που απαιτούν οι σπουδές τους. Η έμπειρη καθοδήγηση διαχείρισης του χρόνου από τον επιβλέποντα μπορεί να ωθήσει το φοιτητή σε αποτελεσματική εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος.

Το Indiana University συνιστά στους επιβλέποντες καθηγητές για την υποστήριξη των μεταπτυχιακών σπουδαστών τους, να τους αντιμετωπίζουν ως προσωπικότητες και όχι ως ανώνυμους βοηθούς ερευνητικών δραστηριοτήτων και να εργάζονται με όλους και όχι με αυτούς με τους οποίους νοιώθουν περισσότερο άνετα και έχουν κοινούς προβληματισμούς. Να σταθούν αρωγοί στην επιλογή του θέματος της διπλωματικής έρευνας, στη σύνταξη της ερευνητικής πρότασης, στην πραγματοποίηση και αξιολόγηση της έρευνας, στη συγγραφή της διατριβής και τέλος να ρωτούν τους σπουδαστές αν είναι ικανοποιημένοι από την ποιότητα της συμβουλευτικής που τους παρέχουν.

3.3. Ο ρόλος της επικοινωνίας του επιβλέποντα με τους φοιτητές

Όπως αναφέρει η Αθανασούλα-Ρέππα (2006), η μεγαλύτερη πηγή άγχους για τον εξ αποστάσεως φοιτητή, με βάση πάντα το μοντέλο του ΕΑΠ, είναι οι γραπτές εργασίες και οι τελικές εξετάσεις. Για να μειώσουν αυτό το άγχος οι καθηγητές σύμβουλοι, αφιερώνουν τον περισσότερο χρόνο στην επικοινωνία με τους φοιτητές τους, για θέματα σχετικά με τις γραπτές εργασίες και τις τελικές εξετάσεις. Το γεγονός ότι η ΔΕ παρουσιάζει μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας από τις γραπτές εργασίες και αποτελεί και την τελευταία και δυσκολότερη αξιολόγηση του φοιτητή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τους τίτλου, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άγχος θα είναι εντονότερο και επομένως θα είναι μεγαλύτερη και η ανάγκη για επικοινωνία του φοιτητή με τον επιβλέποντα καθηγητή.

Σύμφωνα επίσης, με την Αθανασούλα-Ρέππα (2006) σε ένα μοντέλο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ο καθηγητής σύμβουλος για να υποστηρίξει το φοιτητή θα πρέπει και να γνωρίζει καλά και να μπορεί να χειρίζεται τα συναισθήματα του φοιτητή και τις συνέπειές τους. Ο Kritsonis (2008), αναφέρει ότι ο επιβλέπων καθηγητής πρέπει να γνωρίζει τις ιδιότητες, τα θετικά και τα αρνητικά σημεία του φοιτητή και τις προσωπικές και συναισθηματικές του ανάγκες. Θεωρεί πως αν κάποιος δεν σκοπεύει να έχει ως προτεραιότητα του την επίβλεψη της ΔΕ, δεν θα πρέπει να αναλαμβάνει το ρόλο του επιβλέποντα καθηγητή, που προϋποθέτει πολύ χρόνο και αφοσίωση. Συστήνει ακόμη, στους επιβλέποντες, να δημιουργούν μια προσωπική αλλά και επαγγελματική σχέση με τους φοιτητές, αντιμετωπίζοντας τους ως ανθρώπους που έχουν στόχους και φιλοδοξίες. Δίνοντας δε πρακτικές συμβουλές για την επικοινωνία του επιβλέποντα με τους φοιτητές του, προτείνει στους επιβλέποντες, να διατηρούν για τον κάθε φοιτητή ένα φάκελο με τα ηλεκτρονικά μηνύματα που ανταλλάσσουν μαζί του. Με τον τρόπο αυτό, όπως υποστηρίζει, θα μπορούν να ελέγχουν την συχνότητα επικοινωνίας μαζί του και να παίρνουν την πρωτοβουλία να επικοινωνούν οι ίδιοι, όταν παρατηρούν ότι οι φοιτητές έχουν καιρό να το κάνουν. Τέλος, παρακινεί τους επιβλέποντες, να φέρνουν σε επαφή φοιτητές που έχουν παρόμοια θέματα ΔΕ.

Ο Κόκκος (2001), αναφέρει ότι για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα των φοιτητών στην εκπαίδευση από απόσταση, είναι αναγκαίο να υπάρχει επικοινωνία διδάσκοντος-διδασκομένων, σε όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους, με όποιο μέσο είναι πρόσφορο (γραπτή αλληλογραφία, e-mail, τηλεφωνικές επαφές). Παρόλα αυτά, αρκετοί φοιτητές για λόγους διακριτικότητας, φοβιών ή έλλειψης αυτοπεποίθησης, αποφεύγουν να επικοινωνούν με τον καθηγητή σύμβουλο και είναι υποχρέωση του καθηγητή να ενισχύσει την επικοινωνιακή σχέση με τους φοιτητές του. Αντίστοιχα λοιπόν στην περίοδο της εκπόνησης των ΔΕ, η επικοινωνία με τον επιβλέποντα είναι εξ ίσου ή και περισσότερο αναγκαία. Οι Grady & Hoffman, (n.d.) αναφέρουν ότι το κλειδί στην αποτελεσματικότητα του επιβλέποντα καθηγητή, είναι να ενεργοποιεί στο μέγιστο βαθμό τις δεξιότητες επικοινωνίας του, για να διευκολύνει τους σπουδαστές να εκφράσουν μόνοι τους τις ανησυχίες, τους φόβους και τις αμφιβολίες τους για την πορεία της ΔΕ.

Στο ειδικό έντυπο (A867) του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, στο οποίο περιγράφονται ζητήματα που αφορούν τη ΔΕ, εμπεριέχεται το χρονοδιάγραμμα επικοινωνίας του επιβλέποντα με τον φοιτητή. Στο χρονοδιάγραμμα αυτό καθορίζονται οι συγκεκριμένες συναντήσεις, που μπορεί να πραγματοποιήσει ο φοιτητής με τον επιβλέποντα, κατά τη διάρκεια των οποίων θα συζητηθούν θέματα της ΔΕ και θα λυθούν από τον επιβλέποντα οι τυχόν απορίες των φοιτητών. Στο ίδιο

έντυπο γίνονται συστάσεις στους φοιτητές, να τηρούν το χρονοδιάγραμμα αυτό, πηγαίνοντας προετοιμασμένοι στις συναντήσεις τους με τον επιβλέποντα, για να συζητήσουν ουσιαστικά ζητήματα που αφορούν τις ΔΕ, επειδή κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, δεν θα έχουν τη δυνατότητα να τον συναντήσουν.

Δεδομένου ότι ο κάθε φοιτητής ανταποκρίνεται με διαφορετικό τρόπο στην προσέγγιση του καθηγητή συμβούλου και φυσικά κάθε καθηγητής σύμβουλος έχει το δικό του προσωπικό στυλ, το Indiana University, για να βελτιωθεί η ποιότητα επικοινωνίας, συστήνει στους επιβλέποντες, να καθιερώσουν τακτικές συνεδριάσεις με τους φοιτητές τους. Στις συνεδριάσεις αυτές θα μπορούν να ανταλλάσουν απόψεις, να συζητούν τις προσδοκίες, τις δικές τους και του σπουδαστή, ως προς το θεματικό πεδίο της ΔΕ, να εξετάζουν κατά περίπτωση την κριτική προς τους φοιτητές καθώς επίσης και τη συχνότητα της επικοινωνίας μαζί τους.

3.4. Η ενθάρρυνση των φοιτητών από τον επιβλέποντα

Οι Βασάλα, Κακούρης, Λοϊζίδου-Χατζηθεοδούλου, Μαυροειδής, & Τάσιος, (2001) αναφέρουν ότι όλες οι μορφές επικοινωνίας που αναπτύσσονται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση συμβάλλουν στην συναισθηματική και ακαδημαϊκή υποστήριξη των φοιτητών. Συγκεκριμένα η επικοινωνία, εκτός από την υποστήριξη της μελέτης, την επίλυση αποριών και την ανατροφοδότηση, συμβάλλει και στην εμψύχωση και ενθάρρυνση των φοιτητών. Η Αθανασούλα-Ρέππα (2003) αναφέρει, ότι το άγχος προέρχεται από την αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον και αφορά την πίεση που ασκείται από το περιβάλλον σε αυτό. Ο φοιτητής δέχεται καθημερινά την πίεση από το οικογενειακό, επαγγελματικό και εκπαιδευτικό του περιβάλλον. Ο καθηγητής σύμβουλος μπορεί να μειώσει αυτές τις αγχωτικές καταστάσεις με την ενεργητική ακρόαση, την ενθάρρυνση και την εμψύχωση. Με δεδομένο ότι η ένταση του άγχους για την εκπόνηση και την ολοκλήρωση της ΔΕ είναι αυξημένη, αυξημένες είναι και οι ανάγκες για ενθάρρυνση και εμψύχωση από τον επιβλέποντα.

Ο Kritsonis (2008), υποστηρίζει ότι οι επιβλέποντες ΔΕ θα πρέπει κατά τη διάρκεια της συνεργασίας τους με τους φοιτητές να είναι θετικοί, ενθουσιώδεις, αισιόδοξοι και χρήσιμοι. Θεωρεί ότι είναι καθήκον τους να ενθαρρύνουν τους φοιτητές τους και να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες, ώστε η ΔΕ τους να έχει την απαιτούμενη ποιότητα. Να τους προτρέπουν να επικοινωνούν και με άλλους φοιτητές που εκπονούν ΔΕ, όχι μόνο για να ανταλλάσουν ιδέες και απόψεις, αλλά και για να αντλούν θάρρος από το γεγονός ότι τα προβλήματα και οι δυσκολίες είναι κοινά.

Η πρώτη αιτία διακοπής των σπουδών στο πρόγραμμα ΕΚΠ του ΕΑΠ, σύμφωνα με τους Βεργίδη & Παναγιωτακόπουλο (2003), είναι και για τα δύο φύλα ο φόρτος εργασίας και οι επαγγελματικές υποχρεώσεις και ιδιαίτερα για τις γυναίκες οι οικογενειακές υποχρεώσεις. Το άγχος που προέρχεται από τις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις των φοιτητών, οδηγούν σε μερικές περιπτώσεις στη διακοπή των σπουδών τους. Η στήριξη από τον επιβλέποντα την περίοδο της εκπόνησης της ΔΕ, που οι απαιτήσεις για μελέτη και έρευνα και οι ώρες απασχόλησης είναι αυξημένες, κρίνεται σημαντική για να αποτρέψει την απογοήτευση και πιθανόν τη εγκατάλειψη των σπουδών.

Η Thoits (2001), θεωρεί σημαντική την ύπαρξη μιας μορφής οικειότητας μεταξύ επιβλέποντα και σπουδαστή για να εποπτευθεί δημιουργικά μία διατριβή. Στο Indiana University, ανάμεσα στις συμβουλές που παρέχει προς τους επιβλέποντες για τον έλεγχο των προσωπικών αλληλεπιδράσεων και της εμψύχωσης των φοιτητών τους είναι να συναντιούνται μαζί τους για καφέ ή μετά το φαγητό, δηλαδή σε περισσότερο

φιλικό περιβάλλον. Ο Jarvis (2004) αναφέρει, ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων, σε οποιοδήποτε πλαίσιο κι αν λειτουργούν, θα πρέπει να ενισχύουν τους εκπαιδευόμενους, ώστε να διατηρούν ένα υψηλό επίπεδο αυτοπεποίθησης, να ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση και να δημιουργούν ένα κλίμα στο οποίο κανένας φοιτητής να μην αισθάνεται απειλή ή αναστολή. Ο επιβλέπων ενθαρρύνοντας τους φοιτητές θα πρέπει να ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους, ώστε να είναι ικανοί να επιτύχουν το στόχο της ολοκλήρωσης της ΔΕ.

Μεθοδολογία της έρευνας

Ερευνητικό ερώτημα και στόχοι της έρευνας

Από την βιβλιογραφική επισκόπηση που προηγήθηκε, προέκυψε η ανάγκη να διερευνηθεί κατά πόσον επιβλέποντες και απόφοιτοι της ΘΕ ΕΚΠ65, που έχουν βιώσει τη διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπόνησης ΔΕ, ενστερνίζονται τις απόψεις των ερευνητών της επισκόπησης, ως προς το ρόλο του επιβλέποντα. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που διατυπώθηκε ήταν: «Ποιος είναι ο ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας των φοιτητών της θεματικής ενότητας ΕΚΠ65 του ΕΑΠ;»

Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ποιοτική περιγραφική έρευνα που είχε τους εξής επιμέρους στόχους. Να διερευνηθεί:

1. Κατά πόσον, με ποιους τρόπους και σε ποιες φάσεις εκπόνησης της ΔΕ ο επιβλέπων καθηγητής συνέβαλλε με τον συμβουλευτικό του ρόλο, στην ολοκλήρωση της ΔΕ στην ΘΕ ΕΚΠ65.
2. Πόσο σημαντική θεωρούν οι απόφοιτοι και οι επιβλέποντες καθηγητές του δείγματος την μεταξύ τους επικοινωνία κατά τη διάρκεια εκπόνησης της ΔΕ.
3. Τέλος πόσο σημαντικό θεωρούν τον εμπνευστικό και ενθαρρυντικό ρόλο του επιβλέποντα καθηγητή, προκειμένου οι φοιτητές να αντιμετωπίζουν τις αγχωτικές καταστάσεις, που προέρχονται από το εργασιακό, οικογενειακό και εκπαιδευτικό τους περιβάλλον.

Σχεδιασμός και δείγμα της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο 2009. Το ερευνητικό εργαλείο συγκέντρωσης των πληροφοριών ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη, που περιείχε ερωτήσεις ανοικτού τύπου, με τις οποίες δόθηκε η ευκαιρία να καταγραφούν ελεύθερα οι προσωπικές απόψεις και εμπειρίες των μετεχόντων στην έρευνα.

Επειδή ο στόχος της έρευνας αφορούσε τη διερεύνηση και περιγραφή μιας πραγματικότητας, η οποία βιώνεται από τους επιβλέποντες καθηγητές και τους φοιτητές που εκπονούν ΔΕ, επιλέχθηκαν από αυτούς οι πληροφορητές που έδωσαν απαντήσεις στα ερωτήματα της έρευνας. Οι πέντε από τους έξι επιβλέποντες πληροφορητές (ΕΠ), επιλέχθηκαν τυχαία από τον κατάλογο των είκοσι ένα επιβλεπόντων της ΘΕ ΕΚΠ65 του ακαδημαϊκού έτους 2008-09. Ήταν τρεις γυναίκες και δύο άνδρες. Ο έκτος ΕΠ ήταν ο συντονιστής της ΘΕ και η επιλογή του έγινε στοχευμένα για να προσφερθούν στην έρευνα οι περισσότερες δυνατές πληροφορίες για τον ρόλο του επιβλέποντα στην εκπόνηση των ΔΕ. Ο εν λόγω πληροφορητής έχει την ευθύνη κατανομής των φοιτητών στους επιβλέποντες καθηγητές, την ευθύνη όλων των ΔΕ που εκπονούνται στην ΕΚΠ65 από την αρχή της λειτουργίας του ΕΑΠ και συμμετέχει σε όλες τις επιτροπές κρίσης των ΔΕ. Άρα η κατάθεση των απόψεων του, οι οποίες προέρχονται από πλούσιες γνώσεις και εμπειρίες, θα διασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό την αξιοπιστία των πληροφοριών που θα συγκέντρωνε η έρευνα. Οι έξι

απόφοιτοι πληροφορητές (ΑΠ) επιλέχθηκαν τυχαία από τους φοιτητές που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους το ακαδημαϊκό έτος 2008-09. Η επιλογή μεγαλύτερου δείγματος ΑΠ ήταν δύσκολη, επειδή οι φοιτητές αυτοί είχαν ήδη ολοκληρώσει τις σπουδές τους και δεν ήταν εύκολο να βρεθούν στοιχεία για επικοινωνία μαζί τους.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με ηλεκτρονική μαγνητοφώνηση με χρήση του λογισμικού Cool Edit Pro 2.1., το οποίο δημιουργεί mp3 αρχεία. Στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν και καταγράφηκαν με τον κειμενογράφο WORD. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε αφού συγκεντρώθηκαν σε πίνακες οι απαντήσεις των πληροφορητών. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν δύο αρχεία, που εμπεριείχαν το ένα τις απαντήσεις των επιβλεπόντων σε κάθε ερώτηση της συνέντευξης και το άλλο τις απαντήσεις των αποφοίτων.

Παρουσίαση των ευρημάτων της ποιοτικής έρευνας

Ο συμβουλευτικός ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή

Στο ερώτημα για τη αναγκαιότητα της συμβουλευτικής και της υποστήριξης συμφωνούν επιβλέποντες καθηγητές και απόφοιτοι. Όπως δήλωσαν όλοι οι ΕΠ, η παρέμβαση του επιβλέποντα είναι απαραίτητος παράγοντας για την επιτυχή ολοκλήρωση μιας ΔΕ. Ο συμβουλευτικός ρόλος του επιβλέποντα μπορεί να οριστεί και ως καθοδήγηση, με την έννοια ότι ο επιβλέπων δίνει οδηγίες και συμβουλές στους φοιτητές, προκειμένου να τους βοηθήσει να πετύχουν τους στόχους τους. Όλοι οι ΑΠ δήλωσαν ότι θεωρούν απαραίτητη, για την πορεία της ΔΕ, την καθοδήγηση από τον επιβλέποντα. Επίσης, το σύνολο των πληροφορητών του δείγματος, απέκλισε το ενδεχόμενο υποκατάστασης της συμβουλευτικής του επιβλέποντα, από κάποιας μορφής ειδικό έντυπο ή ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό υλικό που θα παρέχει το ΕΑΠ. Ωστόσο, οι ΕΠ θεωρούν θετική και υποστηρικτική την συμπληρωματική ύπαρξη έντυπου ή ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού, που θα παρέχει το ΕΑΠ στους φοιτητές για τις ΔΕ. Ενδεικτικά ένας ΕΠ αναφέρει «...**Θεωρώ ότι η συμβουλευτική και η επίβλεψη από τον καθηγητή είναι πάρα πολύ σημαντική. Πιστεύω ότι αν δίναμε ένα CD ή ένα έντυπο, όσο καλό και αν ήταν, από τους φοιτητές που τελειώνουν τώρα τη διπλωματική τους εργασία δεν θα τα κατάφερναν ούτε οι μισοί... Συμπληρωματικά βέβαια να υπάρχει για να τους βοηθήσει να, όπως κάποιο απλό υλικό που έχουμε φτιάξει εμείς αλλά όχι μόνο το υλικό.**»

Ως προς το χρόνο που αφιερώνεται από τους επιβλέποντες για συμβουλευτική και καθοδήγηση, όλοι οι απόφοιτοι δήλωσαν ότι όποτε χρειάστηκαν τον επιβλέποντα καθηγητή, αυτός ήταν παρών και αφιέρωσε τον απαραίτητο χρόνο.

Όπως δήλωσαν οι τέσσερις από τους έξι ΕΠ, ο χρόνος που αφιερώνουν για την καθοδήγηση εξαρτάται από τους φοιτητές «...**Πάντως είναι γεγονός ότι ανάλογα με την ανταπόκριση που βρίσκει κανείς από το φοιτητή καταναλώνει και περισσότερο χρόνο...**». Τρεις από τους ΕΠ θεωρούν πως υπάρχει περισσότερος φόρτος εργασίας με τους φοιτητές στην αρχή, στην ενδιάμεση έκθεση και στο τέλος, που θα γίνουν οι τελικές διορθώσεις.

Στο ερώτημα: «**πότε υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη της συμβουλευτικής παρέμβασης του επιβλέποντα;**» όλοι οι επιβλέποντες του δείγματος απαντούν, ότι η καθοδήγηση του φοιτητή από τον επιβλέποντα είναι απαραίτητη σε όλα τα στάδια της ΔΕ. Όλοι επίσης δήλωσαν ότι στην αρχή της επίβλεψης, που θα πρέπει να οριστεί το θέμα, η ανάγκη είναι μεγαλύτερη, γιατί όπως χαρακτηριστικά τόνισαν: «...**από τις 10 προτάσεις ΔΕ με τα έντυπο Α' και Β' που κάνουν οι φοιτητές οι 9,5 θέλουν αλλαγή...**». Οι δύο από τους έξι ΕΠ επεσήμαναν ότι αρκετοί φοιτητές χρειάζονται καθοδήγηση και στην περίοδο υποβολής της ενδιάμεσης έκθεσης.

Τέσσερις από τους έξι ΕΠ δήλωσαν επίσης ότι και στο τέλος υπάρχει μεγάλη αναγκαιότητα συμβουλευτικής, όταν πρέπει να γραφτεί το τελικό κείμενο και όπως επεσήμαναν: *«... είναι δύσκολο και στο τέλος, που ο χρόνος πιέζει, η εργασία θα πρέπει να γραφτεί, να είναι πολύ καλή ... και κυρίως πρέπει να βοηθήσει τον φοιτητή όταν πρόκειται να ολοκληρώσει για να δει αν υπάρχουν σημεία τα οποία τα έχει παραλείψει και πρέπει να δώσει μεγαλύτερη σημασία».*

Από την πλευρά των ΑΠ, όλοι δήλωσαν ότι στην έναρξη της ΔΕ ήταν πιο καθοριστική και απαραίτητη η καθοδήγηση από τον επιβλέποντα. Ο **ορισμός του θέματος** θεωρείται σχεδόν από όλους μια δύσκολη φάση της εκπόνησης της ΔΕ. *«...Θεωρώ ότι η βοήθεια στο σημείο αυτό ήταν ουσιαστική καθώς ήμουν σε μεγάλη σύγχυση σχετικά με το θέμα... »* δήλωσε ένας απόφοιτος. Οι τέσσερις από τους έξι ΑΠ, δήλωσαν ότι υπήρξε συνεργασία με τον επιβλέποντα, ώστε να οριστεί το θέμα της ΔΕ χωρίς να δηλώσουν πως είχαν πρόβλημα με αυτό. *«...Το θέμα ήταν δική μου ιδέα, αλλά με βοήθησε να εντοπίσουμε ακριβώς τι θέλουμε να πετύχουμε, ποιο είναι το πρόβλημα και ποιο το ζητούμενο... »*, δήλωσε ένας απόφοιτος. Άλλος απόφοιτος αναφέρει ότι ο επιβλέπων του υπέδειξε εναλλακτικές λύσεις που ήταν της αρεσκείας του και είχαν συνάφεια με το δικό του ενδιαφέρον.

Όλοι οι επιβλέποντες υποστηρίζουν πως οι φοιτητές στη συντριπτική τους πλειονοψηφία αδυνατούν να ορίσουν μόνοι τους το θέμα της ΔΕ τους. Τις περισσότερες φορές τους συμβουλεύουν ή σε συνεργασία μαζί τους ορίζουν το θέμα της ΔΕ. *«...Αν δεν κατανοήσει ο φοιτητής τι είναι ερευνητικό πρόβλημα και δεν μάθει να το εντοπίζει δεν θα κάνει έρευνα. Άρα δεν έχει λογική εγώ να δώσω το θέμα. Τον καθοδηγώ να το βρει μόνος του αλλά πρέπει να εντοπίσει το πρόβλημα και όχι το θέμα...»* επεσήμανε ένας επιβλέπων. Οι τρεις από τους έξι επιβλέποντες καθηγητές δήλωσαν, ότι ένα κίνητρο για να καταφέρει ο φοιτητής να ολοκληρώσει την ΔΕ είναι το θέμα να σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα του, *«...αν δεν αρέσει στο φοιτητή το θέμα που κάνει, δεν μπορεί μετά να συνεχίσει... »* αναφέρει ο ένας επιβλέπων

Όσον αφορά τη συνεισφορά του επιβλέποντα στο **στάδιο της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας**, οι τέσσερις ΕΠ συμφωνούν ότι υποδεικνύουν οι ίδιοι τον τρόπο που θα γίνει η βιβλιογραφική ανασκόπηση και οι δύο δήλωσαν ότι αρχικά αφήνουν τον φοιτητή να βρει μόνος του τις πηγές. *«...Εγώ δεν τους υποδεικνύω τις πηγές αλλά μόνο τον τρόπο που θα ψάξουν, τις πηγές πιστεύω θα τις βρουν μόνοι τους και έτσι μόνο θα μάθουν ...»* δήλωσε ένας επιβλέπων. Αντίστοιχα από τους έξι ΑΠ οι τέσσερις δήλωσαν, ότι και οι επιβλέποντες υπέδειξαν τον τρόπο διερεύνησης της βιβλιογραφίας, αλλά και αυτοί αντλούσαν μόνοι τους πληροφορίες. *«...Στην αρχή με άφησε να ψάξω μόνος μου, όμως μου υπεδείκνυε βιβλία, μου έστειλε βιβλιογραφία με e-mail, με καθοδήγησε να πάω στη βιβλιοθήκη του ΕΑΠ, άρα μου υπεδείκνυε στην πορεία... »*, δήλωσε ένας απόφοιτος.

Σημαντική φαίνεται η **συνεισφορά του επιβλέποντα στην τήρηση χρονοδιαγράμματος**. Όπως υποστήριξαν οι ΕΠ, οι ημερομηνίες που ορίζονται με το χρονοδιάγραμμα του ΕΑΠ για τη διαδικασία της εκπόνησης των ΔΕ εφαρμόζονται από τους επιβλέποντες με κάποια ελαστικότητα. Δίνουν τη δυνατότητα στους φοιτητές συμμεριζόμενοι τις ανάγκες τους (οικογενειακές, επαγγελματικές κ.λ.π.), να εφαρμόσουν ένα χρονοδιάγραμμα από κοινού σχεδιασμένο. Από τις απαντήσεις των πέντε ΕΠ φαίνεται, ότι η πλειονότητα των φοιτητών δεν έχουν δυνατότητα μόνοι τους να θέσουν το χρονοδιάγραμμα της ΔΕ και να είναι συνεπείς, *«...Η εμπειρία μέχρι τώρα έχει δείξει ο φοιτητής μόνος του δεν μπορεί να βάλει ένα χρονοδιάγραμμα και να το τηρήσει...»* Ο έκτος ΕΠ θεωρεί ότι *«...Ανάλογα με το φοιτητή, όπως υπάρχουν πολλών ειδών επιβλέποντες υπάρχουν και πολλών ειδών φοιτητές.*

Υπάρχουν φοιτητές που είναι πολύ εντάξει στις υποχρεώσεις τους χρονικά, ποιοτικά, ερευνητικά, στο γραπτό λόγο και υπάρχουν κάποιοι άλλοι που δεν είναι τυπικοί, δεν είναι εντάξει ...». Όλοι οι ΕΠ δήλωσαν πως τελικά στο χρονοδιάγραμμα που τίθεται υπάρχει ελαστικότητα στις ημερομηνίες, τις ανοχές του οποίου όμως εποπτεύει ο επιβλέπων, που υπενθυμίζει στο φοιτητή τις υποχρεώσεις του, όταν θεωρεί ότι χρειάζεται.

Από την πλευρά των αποφοίτων, όλοι δήλωσαν, ότι ακολούθησαν χρονοδιάγραμμα εργασιών. Τέσσερις από αυτούς, είπαν ότι το χρονοδιάγραμμα φτιάχτηκε σε συνεργασία με τον επιβλέποντα, σε έναν δόθηκε αρκετά μεγάλη ελευθερία στο τι θα κάνει και σε έναν δόθηκε το χρονοδιάγραμμα από τον επιβλέποντα. Τρεις υποστήριξαν, ότι υπήρχε ελαστικότητα στις ημερομηνίες του χρονοδιαγράμματος και τρεις ότι *«...υπήρχε σχολαστικότητα και πίεση από τον επιβλέποντα για την τήρηση των ημερομηνιών του χρονοδιαγράμματος.»*

Τέλος από τις συνεντεύξεις των επιβλεπόντων, φάνηκε η άποψη για την ανάγκη μεγαλύτερης στήριξής τους στο συμβουλευτικό τους ρόλο. Όπως δήλωσαν όλοι, υπάρχει μόνο ένα γενικό πλάνο των ενεργειών του επιβλέποντα για τις ΔΕ, το οποίο καθορίζεται και από τον κανονισμό ΔΕ και στη συγκεκριμένη ΘΕ παρέχεται από τον συντονιστή υλικό με βασικές οδηγίες για την εκπόνηση των ΔΕ στην ΕΚΠ65. Οι τέσσερις από τους ΕΠ δήλωσαν πως ένας λεπτομερέστερος κώδικας-πλάνο ενεργειών του επιβλέποντα θα ήταν κάτι θετικό και θα βοηθούσε, δηλαδή *«..κάποια συγκεκριμένα βήματα το πώς θα πρέπει να ξεκινήσει κάποιος φοιτητής και με ποια σειρά θα πρέπει να κάνει κάποια πράγματα για να ολοκληρώσει τη ΔΕ του, αλλά να έχει και αυτό που λέμε προβλήματα που έχουν συναντήσει οι επιβλέποντες π.χ. μελέτες περίπτωσης και πως τις αντιμετώπισαν, για να μεταφερθεί η εμπειρία, προβλήματα με το θέμα με τους φοιτητές με την όλη διαδικασία, ναι μελέτες περίπτωσης...»*. Όμως όλοι οι επιβλέποντες δήλωσαν ότι στις συναντήσεις της Ομάδας Διδακτικού Υλικού, τρεις φορές τον χρόνο, συζητούνται θέματα σχετικά με τις εμπειρίες τους από τις ΔΕ και αυτό είναι ένα θετικό στοιχείο.

Οι απόψεις λοιπόν του δείγματος της ποιοτικής έρευνας, ως προς το συμβουλευτικό ρόλο του επιβλέποντα βρίσκονται σε γενική συμφωνία με τις απόψεις των ερευνητών της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Ο ρόλος του επιβλέποντα ως προς την επικοινωνία με τους φοιτητές

Για τη σημαντικότητα της επικοινωνίας στην πορεία της ΔΕ συμφώνησαν και οι επιβλέποντες και οι απόφοιτοι του δείγματος. Οι πέντε από τους έξι ΕΠ αναφέρουν ότι η συχνότητα, τα μέσα και η ποιότητα της επικοινωνίας του επιβλέποντα με το φοιτητή, αποτελούν σημαντικά στοιχεία που επηρεάζουν την εκπόνηση και ολοκλήρωση της ΔΕ. *«..Ναι όσο πιο καλή είναι η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία και όσο καλύτερη είναι η συνεργασία, τόσο πιο καλά κυλάει η ΔΕ..»* Ο έκτος ΕΠ θεωρεί πως *«..Σε ένα βαθμό ναι.. Και πολύ συχνά μπορεί να την επηρεάσει είτε θετικά είτε αρνητικά..»*

Οι απαντήσεις όλων των ΑΠ επιβεβαίωσαν τους ΕΠ. Θεωρούν ότι η επικοινωνία τους με τον επιβλέποντα καθηγητή επηρέασε θετικά την εκπόνηση της ΔΕ τους. *«..χωρίς την επικοινωνία και την βοήθεια από την επιβλέπουσα δεν θα είχα ολοκληρώσει την ΔΕ..»* δήλωσε ένας από αυτούς.

Τρεις από τους έξι ΑΠ επεσήμαναν ότι με τη συχνή εξ αποστάσεως επικοινωνία με τον επιβλέποντα καθηγητή αντιμετωπίστηκε το εμπόδιο της φυσικής απόστασης που υπήρχε μεταξύ τους.

Εντονότερη ανάγκη για επικοινωνία δημιουργείται στις ίδιες φάσεις της εκπόνησης της ΔΕ, που ο φοιτητής έχει ανάγκη για συμβουλευτική και καθοδήγηση. Χαρακτηριστικά όλοι οι ΕΠ ανέφεραν ότι στο αρχικό στάδιο, δηλαδή στον ορισμό του θέματος υπάρχει μεγάλη ανάγκη για επικοινωνία. Σε αυτό συμφώνησαν και απόφοιτοι, αλλά επιπλέον ανέφεραν και σε άλλα στάδια της εκπόνησης της ΔΕ ένοιωσαν έντονη την ανάγκη για επικοινωνία με τον επιβλέποντα καθηγητή, όπως: *«...στο τέλος στην επεξεργασία των αποτελεσμάτων, στη συζήτηση και στα συμπεράσματα, γιατί δεν μέτραγε μόνο η ουσία των πραγμάτων μέτραγε ο τύπος», «..στην συζήτηση των αποτελεσμάτων», «..στην ανάπτυξη των εργαλείων», «..στην δόμηση του υλικού»*, ήταν μερικές από τις απαντήσεις των αποφοίτων.

Από τις απαντήσεις και των ΕΠ και ΑΠ φάνηκε, ότι δεν τηρήθηκε κάποιο χρονοδιάγραμμα προγραμματισμένων ημερομηνιών επικοινωνίας, όπως προτείνει το ΟΥ/UK και ότι η επικοινωνία τους με τον επιβλέποντα καθηγητή καθορίζονταν από τις ανάγκες του φοιτητή. *«..Θέλω να νοιώθουν ότι όταν έχουν ανάγκη να επικοινωνήσουν μαζί μου, θα μπορούν να το κάνουν..»*, δήλωσε ένας επιβλέπων. Αντίστοιχα ένας απόφοιτος αναφέρει: *«..όταν αισθανόμουν την ανάγκη ότι πρέπει να συνομιλήσω με τον επιβλέποντα ή ότι πρέπει να του δείξω ένα κομμάτι από αυτά που είχα φτιάξει... αυτό ήταν το μεγάλο θετικό..»*

Οι ΕΠ δήλωσαν ότι είναι διαθέσιμοι να αφιερώσουν τον απαραίτητο χρόνο για επικοινωνία όταν οι φοιτητές το ζητούν *«..Προσπαθώ να αφιερώσω όσο χρόνο χρειάζεται ο φοιτητής και η αλήθεια είναι ότι δεν αφιερώνω τον ίδιο χρόνο σε όλους τους φοιτητές. Όχι επειδή κάνω κάποιες διακρίσεις αλλά πολλές φορές πρέπει και ο φοιτητής να δείξει ότι χρειάζεται βοήθεια..»*. Οι ΑΠ δήλωσαν *«...Όση επικοινωνία χρειάστηκε την είχα..»* και δύο υπερτόνιζαν την διάθεση που έδειχνε ο επιβλέπων να επικοινωνεί μαζί τους αφιερώνοντας πολύ χρόνο.

Ως προς το μέσο της επικοινωνίας, η τηλεφωνική επικοινωνία φαίνεται να έχει την πρώτη θέση στις προτιμήσεις των ΕΠ και ΑΠ και ακολουθεί η ηλεκτρονική επικοινωνία με e-mail. *«..Το τηλέφωνο. Και το θέλουν και οι φοιτητές μου... στο σχεδιασμό εκεί που χρειάζεται να βοηθήσω εκεί που υπάρχει το πρόβλημα υπάρχει πάντοτε το τηλέφωνο..»* δήλωσε ενδεικτικά ένας επιβλέπων. *«..Δεν τέθηκε θέμα πως θα επικοινωνούμε, θεωρήθηκε αυτονόητο το e-mail, επειδή εγώ το χρησιμοποιώ σε όλες τις δουλειές μου..»*. Η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία είναι το τρίτο μέσον επικοινωνίας για δύο από τους έξι ΕΠ. Η αλληλογραφία με το ταχυδρομείο δεν αναφέρθηκε ως επιλογή από κανέναν ΕΠ. Ένας μόνο ΑΠ, δήλωσε πως αντιμετώπισε το πρόβλημα της επικοινωνίας και με ταξίδια για πρόσωπο με πρόσωπο επαφή με τον επιβλέποντα καθηγητή.

Όσον αφορά την αντιμετώπιση της προβληματικής επικοινωνίας οι πέντε από τους έξι ΕΠ δήλωσαν ότι στις περιπτώσεις που υπάρχουν περίοδοι, στις οποίες οι φοιτητές για διάφορους λόγους δεν έχουν τακτική επικοινωνία μαζί τους, επιχειρούν να επικοινωνήσουν με αυτούς, είτε μέσω τηλεφώνου είτε μέσω e-mail, προσπαθώντας να καταλάβουν τους λόγους που το κάνουν, αλλά και για να τους υπενθυμίσουν της υποχρεώσεις τους *«..για να «χτυπήσω καμπανάκι» και ξέρω βέβαια εκ των προτέρων ότι θα έχει ανάγκη από κάποια λόγια υποστήριξης. Μια κουβέντα, λίγο χιούμορ, κάποιο αστείο και μετά σοβαρή συζήτηση για τους χρόνους και το πώς θα κάνει κάποια πράγματα»* αναφέρει ενδεικτικά ένας από τους πέντε επιβλέποντες. Ο ένας μόνο επιβλέπων δήλωσε ότι: *«Δεν το αντιμετωπίζω από ιδεολογικούς λόγους. Δηλαδή, αν δεν υπάρχει εκφρασμένο το θέλω με πράξεις, εγώ δεν παρεμβαίνω.»*

Τέλος οι πέντε από τους έξι ΕΠ δήλωσαν ότι μερικές φορές παροτρύνουν τους φοιτητές τους να **επικοινωνούν και με άλλους φοιτητές που εκπονούν ΔΕ**, επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό να του μειώσουν την ένταση του άγχους τους και να ενθαρρυνθεί ο ένας φοιτητή από τον άλλον. Ο έκτος ΕΠ δήλωσε πως **«...Αυτό δεν το πολυκάνω. Φοβάμαι δηλαδή το να επικοινωνεί με άλλους φοιτητές, του λέω όμως έμμεσα μπες στην online βιβλιοθήκη του ΕΑΠ και δες τις δουλειές άλλων...»** Οι πέντε από τους έξι ΑΠ απάντησαν ότι οι επιβλέποντες δεν τους παρότρυναν να επικοινωνούν με άλλους φοιτητές. Η μία απόφοιτος δήλωσε καταφατικά, ότι **«...υπήρχε μια ομάδα με την ίδια ειδικότητα και είχαμε μεταξύ μας αυτή την αλληλεπίδραση και ο καθένας να υποστήριζε τον άλλον και αυτό βοήθησε πάρα πολύ.»**

Όλα τα παραπάνω ευρήματα της έρευνας συγκλίνουν στην άποψη των Grady & Hoffman, ότι ο επιβλέπων καθηγητής ενεργοποιεί στο μέγιστο βαθμό τις δεξιότητες επικοινωνίας του, για να διευκολύνει τους φοιτητές να εκφράσουν τις ανησυχίες, τους φόβους και αμφιβολίες τους για την πορεία της ΔΕ και να επιτύχουν τους στόχους τους

Ο ρόλος του επιβλέποντα ως προς την ενθάρρυνση των φοιτητών

Όπως δήλωσαν όλοι οι ΕΠ έχουν εντοπίσει συμπτώματα **άγχους** σε όλους τους φοιτητές που εκπονούν ΔΕ. Οι τέσσερις από τους έξι δήλωσαν ότι με πρωτοβουλία δική τους αλλά και του φοιτητή προσπαθούν να τον βοηθήσουν να διαχειριστεί αυτού του είδους τις αγχωτικές καταστάσεις. Ένας ΕΠ δήλωσε **«..Το θέμα είναι ότι ο επιβλέπων μπορεί να επέμβει σε ένα κουτάκι αυτού του άγχους, όπου είναι η διαπροσωπική επικοινωνία και οι συγκεκριμένες ενέργειες που κάνει ο φοιτητής για τις ΔΕ. Από εκεί και πέρα δεν μπορεί να μπει σε προσωπικά δεδομένα..»**

Τέσσερις από τους έξι ΑΠ δήλωσαν πως ένοιωσαν συναισθήματα άγχους, απογοήτευσης ακόμη και πανικού και δύο πως δεν ένωσαν ποτέ. Οι τέσσερις από τους έξι δεν σκέφτηκαν να τα παρατήσουν εξ αιτίας των αγχωτικών καταστάσεων. **«..Ένοιωσα άγχος, πανικό, απογοήτευση, κούραση, αλλά δεν σκέφτηκα ποτέ να τα παρατήσω. Σε δύο SOS που εξέπεμψα η επιβλέπουσα μου βρήκε λύσεις»,** δήλωσε ενδεικτικά ένας απόφοιτος.

Η ενθάρρυνση του επιβλέποντα καθηγητή προς τον φοιτητή, προκειμένου αυτός να διαχειριστεί τις αγχωτικές καταστάσεις που βιώνει κατά την περίοδο εκπόνησης της ΔΕ στην ΘΕ ΕΚΠ65, είναι σημαντικός παράγοντας για την ολοκλήρωσή της, δήλωσε η πλειοψηφία των ΕΠ και ΑΠ **«...Αγχωτικές καταστάσεις που μπορούν να δημιουργηθούν, είτε από την καθημερινή τους ζωή με την οικογένεια τους που τους επηρεάζουν, αλλά και από την ίδια την εκπόνηση της εργασίας... και εκεί ο επιβλέπων πρέπει να επέμβει, να εμψυχώσει το φοιτητή, να του διώξει λίγο το άγχος όσο μπορεί...»** δήλωσε ένας ΕΠ, ενώ ένας ΑΠ είπε χαρακτηριστικά: **«...εργάζομαι έχω και παιδιά έχω κι' άλλες υποχρεώσεις, έχω πολύ απαιτητική δουλειά εδώ πέρα, οπότε είχα πάρα πολλές υποχρεώσεις. Είχα άγχος πολύ, ο επιβλέπων ήταν πολύ ενθαρρυντικός...»**

Ως προς τους τρόπους ενθάρρυνσης των φοιτητών από τον επιβλέποντα, οι πέντε από τους έξι ΕΠ, δήλωσαν ότι οι πιο συνηθισμένες ενέργειες που χρησιμοποιούν για να ενθαρρύνουν τις προσπάθειες του φοιτητή σε όλες τις φάσεις τις εξέλιξης της εκπόνησης της ΔΕ είναι η επικοινωνία και η συζήτηση μαζί του. Ενδεικτική είναι η άποψη ενός επιβλέποντα **«...Συζήτηση, συζήτηση για να ξεκαθαρίζονται τα θέματα. Επικοινωνία, αλλά συζήτηση με την έννοια ότι ο φοιτητής πολύ συχνά έχει απορίες που μπορεί να μείνουν αναπάντητες και οι**

απορίες αυτές δημιουργούν μια αβεβαιότητα μια έλλειψη σιγουριάς, η οποία οδηγεί στο άγχος...».

Άλλος επιβλέπων δήλωσε: «..Θεωρώ ότι η σημαντικότερη βοήθεια που μπορώ να προσφέρω στο άγχος, είναι να προσπαθήσω να λύσω τα προβλήματα..., διότι πιστεύω ότι αν του λύσεις ένα πρόβλημα.. βλέπω ότι του φεύγει το άγχος...».

Όλοι οι ΕΠ και ΑΠ συμφώνησαν ότι γενικά οι καλές και φιλικές σχέσεις του φοιτητή με τον επιβλέποντα καθηγητή λειτουργούν θετικά και δημιουργούν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την εκπόνηση και ολοκλήρωση της ΔΕ. *«..Πιστεύω ότι τα πράγματα πάνε καλύτερα όταν οι σχέσεις είναι οικείες και φιλικές...γιατί όταν οι σχέσεις είναι οικείες, έχει θάρρος ο φοιτητής να επικοινωνήσει και να εκφράσει την απορία του, το άγχος του και να ζητήσει αυτή την ενθάρρυνση..»* δήλωσε ένας επιβλέπων του δείγματος. Τα ευρήματα αυτά ενισχύονται και από τις απόψεις της Thoits (2001), η οποία θεωρεί σημαντική την ύπαρξη μιας μορφής οικειότητας μεταξύ επιβλέποντα και σπουδαστή για να εποπτευθεί δημιουργικά μία εργασία και του Kritissoni (2008), που υποστηρίζει ότι οι επιβλέποντες ΔΕ θα πρέπει να είναι θετικοί, ενθουσιώδεις, αισιόδοξοι και χρήσιμοι κατά τη διάρκεια της συνεργασίας τους με τους φοιτητές.

Ένας μόνο από τους έξι ΕΠ ήταν επιφυλακτικός και δήλωσε *«..Θεωρώ ότι οι σχέσεις οι φιλικές πρέπει να αποφεύγονται. Ο σεβασμός να είναι δεδομένος, αλλά οι πολύ φιλικές δεν πρέπει να συμβαίνουν, γιατί ο άλλος δημιουργεί κάποιες ελπίδες πέρα από όσα κάνει. Πρέπει να υπάρχει μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, σεβασμού αλλά όχι φιλίας με την ουσιαστική έννοια...».*

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της ποιοτικής αυτής έρευνας δεν μπορούν βεβαίως να γενικευτούν. Δείχνουν όμως ότι οι επιβλέποντες καθηγητές και οι φοιτητές που βίωσαν τη διαδικασία εκπόνησης ΔΕ στη ΘΕ ΕΚΠ65, θεωρούν ότι ο ρόλος του επιβλέποντα είναι καθοριστικός για την ολοκλήρωση της ΔΕ και κατ' επέκταση για την ολοκλήρωση των σπουδών του φοιτητή. Ο υποστηρικτικός ρόλος του επιβλέποντα διερευνήθηκε σε όλες τις φάσεις εκπόνησης της ΔΕ ως προς τρεις άξονες: την συμβουλευτική, την ενθάρρυνση και την επικοινωνία-αλληλεπίδραση με το φοιτητή.

Σύμφωνα με τις απόψεις του δείγματος των επιβλεπόντων καθηγητών και των αποφοίτων, ο **συμβουλευτικός ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή** είναι σημαντικός σε όλες τις φάσεις της εκπόνησης της ΔΕ, από τον προσδιορισμό του θέματος έως την συγγραφή του τελικού κειμένου και την παρουσίαση της ΔΕ. Περισσότερο καθοριστικός είναι στο αρχικό στάδιο που γίνεται ο ορισμός του θέματος και καθορισμός του ερευνητικού ερωτήματος. Την περίοδο αυτή, ο επιβλέπων καθηγητής αφιερώνει συνήθως και τον περισσότερο χρόνο για συμβουλευτική. Η συμβουλευτική παρέμβαση του επιβλέποντα καθηγητή είναι χρήσιμη και στην εφαρμογή ενός ρεαλιστικού χρονοδιαγράμματος, το οποίο οι φοιτητές δεν έχουν εμπειρία να θέσουν και να εφαρμόσουν. Επιπλέον οι επιβλέποντες καθηγητές υποδεικνύουν στους φοιτητές τον τρόπο και τις πηγές για την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Ο επιβλέπων καθηγητής δεν μπορεί να υποκατασταθεί με κανένος είδους ειδικό έντυπο ή ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο θα μπορούσε να παρέχει το ΕΑΠ, διότι οι φοιτητές έχουν ανάγκη τη δια ζώσης συμβουλευτική του. Με σκοπό τη βελτίωση της επίβλεψης και την αντιμετώπιση των δυσκολιών και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές, πραγματοποιούνται συναντήσεις επιβλεπόντων της ΟΔΠ στην ΕΚΠ65 και ανταλλάσσονται εμπειρίες.

Για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες, που δημιουργούνται από την απόσταση που χωρίζει τον επιβλέποντα από τους φοιτητές, ο επιβλέπων χρησιμοποιεί διάφορες μορφές επικοινωνίας και τελικά από τις ομολογίες των ΑΠ φαίνεται ότι καταφέρνει να μειώσει το αίσθημα της απομόνωσης, χρησιμοποιώντας το τηλέφωνο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, που αποτελούν και τους κυριότερους τρόπους επικοινωνίας. Η **ποιότητα της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης**, που αναπτύσσεται ανάμεσα στο φοιτητή και τον επιβλέποντα καθηγητή, επηρεάζει θετικά την εκπόνηση και ολοκλήρωση της ΔΕ. Την περίοδο της επιλογής του θέματος και προσδιορισμού του ερευνητικού ερωτήματος ο φοιτητής έχει τη μεγαλύτερη ανάγκη για επικοινωνία με τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος χωρίς να εφαρμόζει χρονοδιάγραμμα προγραμματισμένων συναντήσεων, είναι πάντα διαθέσιμος αφιερώνοντας τον απαραίτητο για το φοιτητή χρόνο για επικοινωνία. Όταν οι φοιτητές αποφεύγουν για μεγάλο χρονικό διάστημα να επικοινωνήσουν με τον επιβλέποντα, αυτοί φροντίζουν να επικοινωνούν, υπενθυμίζοντας τις υποχρεώσεις τους. Οι επιβλέποντες μερικές φορές παροτρύνουν τον φοιτητή τους να επικοινωνεί με άλλους φοιτητές που εκπονούν ΔΕ, επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό να μειώσουν την ένταση του άγχους του και να ενθαρρυνθεί ο ένας φοιτητή από τον άλλον.

Ο υποστηρικτικός ρόλος του επιβλέποντα γίνεται αισθητός και στις περιπτώσεις, που οι φοιτητές χρειάζονται **ενθάρρυνση και εμπύχωση**, για να αντιμετωπίσουν αγχωτικές καταστάσεις που βιώνουν κατά την περίοδο εκπόνησης των ΔΕ και τους οδηγούν, όπως δήλωσαν μερικοί, στην απογοήτευση, τον πανικό και σε λίγες περιπτώσεις στην εγκατάλειψη των σπουδών. Η έρευνα έδειξε ότι δεν έχουν όλοι οι φοιτητές που εκπονούν ΔΕ τις ίδια ανάγκη για ενθάρρυνση-εμπύχωση. Η συχνότερη επικοινωνία και συζήτηση με τους φοιτητές είναι οι τρόποι που χρησιμοποιούν οι επιβλέποντες για να τους εμπυχώσουν. Το καλό κλίμα και οι καλές, «φιλικές» σχέσεις ανάμεσα στον φοιτητή και τον επιβλέποντα φαίνεται να επηρεάζουν θετικά, στην εκπόνηση και την ολοκλήρωση της ΔΕ.

Τέλος επισημαίνεται ότι οι απόψεις του δείγματος της ποιοτικής έρευνας, ως προς το ρόλο του επιβλέποντα, βρέθηκαν σε γενική συμφωνία με τις απόψεις των ερευνητών της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Θα είχε ενδιαφέρον επίσης να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί μια ποσοτική έρευνα, με διανομή ερωτηματολογίου, με τους ίδιους άξονες της έρευνας αυτής, σε δείγμα με ικανό αριθμό ΕΠ και ΑΠ του προγράμματος ΕΚΠ, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας μπορούν να γενικευτούν.

Βιβλιογραφία

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2003). Ο Καθηγητής Σύμβουλος και η Παρέμβαση του στην Αντιμετώπιση του Άγχους (stress) των Εκπαιδευομένων στην ΑεξΑΕ, στο Λιοναράκης Α. (επιμ.), Πρακτικά εισηγήσεων 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Αθήνα: Προπομπός.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α., (2006). Ο ρόλος του Καθηγητή Συμβούλου στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. στο Λιοναράκης Α. (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Στοιχεία Θεωρίας και πράξης*, Αθήνα: Προπομπός.
- Βασάλα, Π., Κακούρης, Α., Λοϊζίδου-Χατζηθεοδούλου, Π., Μαυροειδής, Η., Τάσιος, Π., (2001). *Μορφές επικοινωνίας στις σπουδές από απόσταση και η συμβολή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η περίπτωση των σπουδαστών της μεταπτυχιακής θεματικής ενότητας «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου*. Ανακτήθηκε στις 10 Μαΐου 2009 από: http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect6/105.htm
- Βεργίδης Δ., Παναγιωτακόπουλος Χ. (2003). Διερεύνηση των λόγων διακοπής της φοίτησης στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα “Σπουδές στην Εκπαίδευση” του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου,

- στο Λιοναράκης Α.(επιμ.), Πρακτικά εισηγήσεων 2^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Αθήνα: Προπομπός.
- Γεωργιάδη, Ε. (2008). *Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές στην επιλογή θέματος για τη Διπλωματική τους εργασία στη ΘΕ ΕΚΠ65*. Ανακτήθηκε στις 14 Ιανουαρίου 2009 από: http://www.openedu.gr/share/magaz_files/7th2008/4-Special_Issue.pdf.
- Grady, M., Hoffman, S. (n.d.). Guiding the dissertation proposal: A student advocacy approach., Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2009 από: τόπο: <http://cnx.org/content/m14736/latest/>.
- Gray, T. (2005). *Publish & Flourish: Become a Prolific Scholar*, Teaching Academy. New Mexico State University.
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος Α. (2001). Ο ρόλος του διδάσκοντος στην εκπαίδευση από απόσταση: Η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. στο Λιοναράκης Α.(επιμ.), Πρακτικά εισηγήσεων 1^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Τόμ. Α', Πάτρα, ΕΑΠ.
- Kritsonis, W. (2008). *Functions of a Dissertation Advisor*. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2009 από: <http://www.articlesbase.com/college-and-university-articles/functions-of-a-dissertation-advisor-482157.html>
- Λιοναράκης, Α. (2007). *Η μεταπτυχιακή έρευνα στην ΑεζΑΕ: Αρχικές παραδοχές στη μεθοδολογία της*. Ανακτήθηκε στις 14 Ιανουαρίου 2009 από: <http://mc.gunet.gr/text/program.pdf>.
- Λιοναράκης, Α.(2008). *Editorial.*, Ανακτήθηκε στις 14 Ιανουαρίου 2009 από: http://www.openedu.gr/share/magaz_files/7th2008/4-Special_Issue.pdf.
- Μαυροειδής, Ηλ. (2008). *Αναζητώντας θέμα έρευνας: ορισμένες μεθοδολογικές παρατηρήσεις*. Ανακτήθηκε στις 14 Ιανουαρίου 2009 από: <http://mc.gunet.gr/text/program.pdf>.
- Moisiewicz, K.& Spillett, M. (2004). *Cheerleader, coach, counselor, critic: support and challenge roles of the dissertation advisor*. Ανακτήθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2009 από: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_2_38/ai_n6146821/pg_4?tag=artBody:col1.
- Mills, R. & Tait, A. (1996). *Supporting the learner in open and distance learning*, London: Pitman Publishing.
- Sander P., Stevenson K. (1998). How do Open University Students Expect to be Taught at Tutorials, *Open Learning*, v. 13, σ. 42 - 46.
- Tait, A. (2000) Planning Student Support for Open and Distance Learning. *Open Learning* 15 (3).
- Thoits, P. (2001). *Supervising a dissertation*. Ανακτήθηκε στις 16 Οκτωβρίου 2008 από: http://www.vanderbilt.edu/cft/resources/cft_newsletters/spring2001/diss_supervision.htm (16-2008).
- Race, P.(1999). *Το Εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- University of North Carolina at Chapel Hill. (n.d.). *Dissertations*. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2009 από: <http://www.unc.edu/depts/wcweb/handouts/dissertation.html>
- University Indiana Bloomington. (n.d.)Advice for Advisors Ανακτήθηκε στις 3 Νοεμβρίου 2008 από: <http://www.cs.indiana.edu/how.2b/how.2b.advice.html>.
- University of Cape Town (n.d.). *General Rules and Policies*. Ανακτήθηκε στις 12 Ιανουαρίου 2009 από : <http://www.humanities.uct.ac.za/downloads/uct.ac.za/apply/handbooks/rules.pdf>.
- University of Cape Town (n.d.). *Responsibilities of supervisors of masters and doctoral candidates*. Ανακτήθηκε στις 12 Ιανουαρίου 2009 από: <http://www.humanities.uct.ac.za/downloads/humanities/postgrad/gradschool/navthesis/supervise/responsibilities.pdf>.
- University of Cape Town (n.d.). *You and your supervisor* Ανακτήθηκε στις 11 Ιανουαρίου 2009 από: <http://www.humanities.uct.ac.za/postgraduate/gradschool/navigatingthesis/supervisor/>